

AARDAPPEL KOERIER

AARDAPPELPIONIER IN DENEMARKEN

„Toen ik mijn Deense burens vertelde dat ik hier op de klei aardappels ging verbouwen verklaarden ze mij voor gek. Maar ondertussen hebben we de tweede oogst er toch al weer opzitten", zegt Anne van Pagée met een brede glimlach. Sinds eind 2016 boert hij in Mogeltønder, gelegen aan de zuidwestkust van Jutland, pal aan de Duitse grens. Hoewel het overgrote deel van zijn bouwplan (nog) uit granen bestaat, gaat hij vol voor de aardappelteelt. „Dáár ligt voor mij de uitdaging."

Lees de uitgebreide reportage op pagina 4 en 5.

TELERS EN ADVISEURS MAKEN KENNIS MET SERENADE

Onlangs is het biologische middel Serenade toegelaten als veurtoepassing in aardappelen.

Het is - tussen al die vertrouwde chemische middelen - een bijzondere eend in de bijt, waar telers en adviseurs nog wel wat aan moeten wennen, zo blijkt tijdens kennisdagen bij PPO Lelystad en de Forward Farm in Abbenes (N-H). „Ook voor ons is het een nieuw hoofdstuk in de gewasbescherming, waar nog heel wat punten en komma's gezet moeten worden", erkent Crop Advisor Sander Uwland van Bayer. Tegelijkertijd ziet hij een brede potentie voor het middel, zowel in opbrengstverhoging als in kwaliteitsverbetering.

Om de mogelijkheden van Serenade in aardappelen zo breed mogelijk te verkennen, is afgelopen seizoen een grootschalige praktijkproef uitgezet op 39 percelen verdeeld over heel Nederland. Daarbij zijn voor of tijdens het poten telkens proefstroken van gemiddeld één hectare met 5 l/ha Serenade behandeld, aanvullend op de gangbare praktijk van de telers. „Samen met onze projectpartners Lamb Weston, Farm Frites, Nedato, HZPC, Caithness Potatoes, Avebe en Stichting

Veldleeuwerik hebben we gezocht naar een zo breed mogelijke opzet, dus met zoveel mogelijk grondsoorten en zoveel mogelijk teeltdoelen", vertelt Uwland. „Verder hebben we een groot scala aan metingen uitgevoerd, om zoveel mogelijk bodem-, gewas- en weerdata te verzamelen. Met deze data hopen we de komende jaren steeds nauwkeuriger te analyseren en onderbouwen hoe Serenade precies werkt en hoe we het middel zo effectief mogelijk in kunnen zetten." Door de extreem droge en hete zomer (en wat aanloopproblemen met nieuwe apparatuur) zijn de data van afgelopen jaar helaas niet erg volledig. „De regenmeter hadden we bijvoorbeeld niet hoeven zetten...", zegt Uwland droogjes, maar hij voegt er meteen aan toe dat een jaar als 2018 óók praktijk is. „Wie weet krijgen we vaker zulke zomers; dan hebben we nu in ieder geval al wat referentiemateriaal."

VERANGO: DÉ BASIS VOOR EEN GEZONDE TEELT

Verango is een nieuw nematicide in de aardappelteelt. Het middel is werkzaam tegen cystenaaltjes (*G. Rostochiensis* en *G. Pallida*) en kan via een grondbehandeling - volvelds of in de veur - toegepast worden.

Meer op pagina 7.

IN DEZE KOERIER...

Telers en adviseurs maken kennis met Serenade **2&3**

'Hier waagt zich vrijwel niemand aan aardappelteelt' **4&5**

'Deense aardappelteelt groeit vooral in zetmeel' **6**

'Toen ik mee ging beslissen werd het echt serieus' **7**

'Grote variatie in opbrengst', lees verder op pagina 2 en 3.

Meld u aan voor onze nieuwsbrief via agro.bayer.nl/nieuwsbrief. Of volg ons op Twitter, Facebook en Youtube: [BayercropNL](https://www.youtube.com/BayercropNL).

PRAKTIJKPROEF SERENADE: GROTE VARIATIE IN OPBRENGST

Omdat de groeiomstandigheden alles behalve gemiddeld waren, levert de praktijkproef met Serenade vooral een enorme variatie in resultaten op. „Eigenlijk is die variatie veel te groot om er conclusies aan te verbinden. Bovendien weten we nog veel te weinig over de oorzaken; die moeten we de komende jaren verder onderzoeken", stelt Uwland. Niettemin signaleert hij wel een interessant 'lichtpuntje' in de proef: de gemiddelde meeropbrengst van alle percelen samen schommelt namelijk rond de tien procent. Dit gegeven ondersteunt eerder onderzoek in landen waar Serenade al eerder toegelaten is in aardappelen, zoals Canada en Australië. „Daar worden ook meeropbrengsten behaald, al liggen die meer rond de vier à vijf procent." De Crop Advisor wil voorlopig niet al te veel nadruk leggen op deze percentages, „want in Canada en Australië zijn de omstandigheden heel anders dan hier in Nederland." Niettemin geven ze wel aan dat Serenade potentie heeft als opbrengstverhoger.

Minder schurft

Behalve naar de (meer)opbrengst, is ook uitgebreid gekeken naar de effecten van Serenade op de kwaliteit van de knollen. Uwland wijst daarvoor op een lange rij met monsterkratjes van alle proefpercelen, waarbij behandeld en onbehandeld boven elkaar zijn gezet. Hoewel de variatie ook hier weer enorm groot is, is bij veel objecten goed zichtbaar dat Serenade een positieve invloed heeft op de schilkwiteit. „Bij een aantal rassen zien we duidelijk minder grasland- en zilverschurft, bij sommige zelfs tot 40 procent minder. Dat zijn zeer interessante effecten, met name voor tafelaardappelen." Volgens Uwland worden deze effecten bevestigd door projectpartners, die zelf ook analyses hebben uitgevoerd. „Zo komt Lamb-Weston in haar analyses uit op een iets grotere maatsortering, minder schurft en Rhizoctonia en ook minder groene knollen." Een ander opvallend effect van Serenade is dat de knollen wat meer glimmen. „Eigenlijk iedereen signa-

Tijdens een inloopdag bij PPO Lelystad konden adviseurs de proefresultaten met Serenade met eigen ogen bekijken. Crop Advisor Sander Uwland (midden) geeft daarbij tekst en uitleg.

leert het, maar we weten nog niet waar dat door komt. Datzelfde geldt voor het positieve effect van Serenade op de knolzetting, waardoor het tal iets hoger uitkomt. We zien het en horen het ook van anderen, maar we moeten het allemaal nog uitzoeken."

'Nú aan de slag met groene middelen'

Hoewel het nog te vroeg is voor harde claims in relatie tot meeropbrengsten en kwaliteitsverbetering in aardappelen, ziet Uwland zonder meer toekomst voor Serenade. „De komende jaren moeten we vooral veel

praktijkervaring opdoen samen met telers. Daarbij pakken we alle combinaties op, zowel met als zonder chemie. Belangrijk daarbij is dat we groene middelen als Serenade niet telkens gaan vergelijken met chemische middelen, want dan zal het regelmatig uitdraaien op teleurstellingen." Volgens de Crop Advisor is het nú de tijd om groene middelen te omarmen en ermee aan de slag te gaan. „Iedereen weet dat het pakket chemische middelen de komende jaren drastisch zal inkrimpen en dat duurzaam werken steeds meer een móst wordt. Met Serenade hebben we toekomstgericht middel in handen. Het is nu aan ons om dit tot een succes maken."

Bij veel rassen in de proef laat het gebruik van Serenade een duidelijke plus zien op schilkwiteit. Met name in de linker kratjes (ras: Sifra) is het verschil goed te zien.

Serenade in het kort

Serenade is een fungicide gebaseerd op de van nature in de bodem voorkomende bacteriestam *Bacillus amyloliquefaciens* (voorheen subtilis) stam QST 713 . Het koloniseert op de wortel/knol en breidt zich verder uit met de groei van de wortel. Serenade beschermt zo de wortel/knol tegen onder andere Pythium, schurft en Rhizoctonia. Naast de fungicide-werking heeft Serenade ook een groeibevorderende werking, verbetert het de opname van voedingsstoffen en wordt het zelfverdedigingsmechanisme van de plant geactiveerd.

ERVARINGEN VAN TELERS

Groeiseizoen 2018 was er één uit de buitencategorie. En dat heeft de praktijkproef met Serenade duidelijk parten gespeeld. Deelnemende aardappeltelers - die begin december samenkwamen op de **Forward Farm** in Abbenes (N-H) om de resultaten te bespreken - vinden het daarom lastig om er iets zinnigs over te zeggen. Niettemin: een korte reactie van drie telers.

Henk Strating,

zetmeelaardappelteler in Emmen (Dr.)

„Via Stichting Veldleeuwerik zijn we benaderd om mee te doen aan de Serenade-proef. We hebben het middel ingezet in Avarna, op een zandperceel waarvan we wisten dat er behoorlijk wat Rhizoctonia zou zitten. Vanwege de droogte - en niet kunnen beregenen - is de opbrengst op een drama uitgelopen; die lag net boven de 10 ton. Over het resultaat van Serenade durf ik dus niks te zeggen; we hadden amper aardappels om te rooien! Toch vind ik het interessant om bij de resultatenbespreking van Serenade aanwezig te zijn. Op dit moment zijn die nog wat vaag, maar ik hoop wel dat we er verder mee komen. Het aantal chemische middelen wordt minder, dus we zullen verder moeten met groene middelen als Serenade. Persoonlijk vind ik het mooi dat Bayer erachter is gaan staan; als ze ons weer vragen om mee te doen met de proef, dan zijn we daartoe zeker bereid.”

Peter Leermakers,

fritesaardappelteler in Wintelre (N-Br.)

„Op verzoek van Lamb Weston heb ik afgelopen voorjaar Serenade toegepast op een perceel vroege fritesaardappelen van het ras Sinora. Het betrof een baan van ongeveer twee hectare; best een flink stuk dus. Mede vanwege de droogte was het erg lastig om verschillen te zien tussen de behandelde strook en de aardappelen daarnaast. Bij de oogst kon je iets verschil zien in schurftbezetting, waarbij de met Serenade behandelde strook er net iets beter uitkwam. Maar om dat effect volledig aan dit middel toe te schrijven vind ik nog wat voorbarig. Ik hoop dat er komend seizoen meer uit de proeven zal komen, want zo'n biologisch middel als Serenade kunnen we in de toekomst nog wel eens hard nodig hebben.”

Gertjan van Dueren Den Hollander,

tafelaardappelteler in Oud-Bijerland (Z-H)

„Wij hebben in samenspraak met afnemer Nedato Serenade toegepast in tafelaardappelen. Het betrof Ballerina, een gevoelig ras dat wel wat hulp kan gebruiken bij de opkomst. We hebben Serenade toegepast op ongeveer anderhalve hectare, samen met Amistar®. Helaas hebben we geen wezenlijk verschillen tussen die anderhalve hectare en de rest van het perceel kunnen waarnemen. Toch wil ik wel graag betrokken blijven bij praktijkonderzoek met groene middelen. Wil je als bedrijf toekomstbestendig blijven, dan is informatie rondom processen in de bodem - waar Serenade ook onderdeel van uitmaakt - belangrijk. Het gaat steeds minder om bestrijden en steeds meer om weerbaarheid.”

Amistar® is een geregistreerd handelsmerk van Syngenta Crop Protection

'POOTGOED MET EMESTO SILVER VLOTTER OVER DE ROLLENBAND'

Hans Legemate in Espel (Fl.) schakelde afgelopen voorjaar over naar Emesto Silver - de opvolger van Moncereen Pro. Verschil in werking tussen beide middelen heeft hij tot dusver niet signaleerd. „Daarvoor is één seizoen echt te weinig.” Wél vindt hij de lagere dosering van Emesto Silver - 0,2 l/ton tegen 0,6 l/ton aardappel bij Moncereen Pro - een mooi pluspunt. „Met dezelfde afstelling van de

schijvernevelaar kan ik nu drie keer zoveel aardappelen over de rollenband laten lopen. Dat scheelt me al gauw een paar uur aan werk.” Door de 'dikkere' stroom aardappelen rollen er ook minder knollen terug op de aanvoerband die voor de schijfvernevelaar is geplaatst. „Er zit daardoor altijd een mooie, constante laag aardappelen onder de vernevelaar; daar hoeft ik eigenlijk niet meer naar om te kijken.”

Hans Legemate is akkerbouwer in Espel (Fl.). Jaarlijks teelt hij ca. 15 hectare pootaardappelen.

Emesto® Silver

PRODUCTOMSCHRIJVING:

Knolbehandelingsmiddel voor de bestrijding van Rhizoctonia en Zilverschurft in poot-, consumptie- en zetmeelaardappelen.

EIGENSCHAPPEN:

- Zeer sterke werking tegen Rhizoctonia en Zilverschurft
- Werking tegen Phoma
- Nevenwerking tegen Fusarium
- Flexibel toepassingsmoment
- Vloeibaar product en wit van kleur.

WERKZAME STOF:

100 g/l penflufen
18 g/l prothioconazool

FORMULERING

Vloeibaar

EMESTO: RHIZOCTONIA EN ZILVERSCHURFT OPTIMAAL ONDER CONTROLE

Meer informatie: www.agro.bayer.nl

Emesto® Prime DS

PRODUCTOMSCHRIJVING:

Knolbehandelingsmiddel voor de bestrijding van Rhizoctonia in zowel poot-, consumptie- als zetmeelaardappelen.

EIGENSCHAPPEN:

- Zeer sterke werking op Rhizoctonia
- Nevenwerking op Zilverschurft
- Remmende werking op Phoma gedurende de teelt
- Geeft een hogere opbrengst, betere maatsortering en schilkwaliteit.

WERKZAME STOF:

20 g/kg penflufen

FORMULERING:

Poeder

'IN DEZE KLEISTREEK WAAGT ZICH VRIJWEL NIEMAND AAN DE AARDAPPELTEELT'

Nederlandse akkerbouwers die naar Denemarken zijn geëmigreerd; waarschijnlijk zijn ze op de vingers van één hand te tellen. En Nederlanders die er aardappels zijn gaan telen, die zijn er nog minder. „Ja, ik denk dat we redelijk uniek zijn met ons bedrijf. Zeker in deze kleistreek waagt zich vrijwel niemand aan de aardappelteelt. Wat dat betreft zijn we toch wel pioniers”, zegt Anne van Pagée. Twee jaar geleden verruilde hij samen met zijn gezin het Zuid-Hollandse Ooltgensplaat voor Mogeltønder, een dorpje pal aan de Noord-Duitse grens. „In Nederland hadden we best een mooi bedrijf van 150 hectare en zelfs nog wat groeimogelijkheden. Toch misten mijn vrouw en ik de échte uitdaging. Dat was voor ons het startschot om eens rond te kijken in het buitenland. "Hun oog viel in eerste instantie op een bedrijf in Sjaelland, het Deense eiland waar ook de hoofdstad Kopenhagen is gevestigd. „Dat was een waanzinnig mooi bedrijf dat we op een haar na gekocht hadden, maar uiteindelijk net aan onze neus voorbij ging”, vertelt Anne. Niet veel later kwam hun makelaar met het huidige bedrijf - of beter gezegd: bedrijven - op de proppen: drie bedrijfslocaties en vijf grondeigenaren met samen 630 hectare vruchtbare kleigrond. „Een belangrijke eis was dat we er tafelaardappelen konden verbouwen. Dus kleigrond zonder stenen. Dat hebben we hier gevonden.”

Van Pagée bezit drie locaties met bedrijfsgebouwen, waarvan deze de woonlocatie is. De oudere schuren rondom het woonhuis worden vooral als machineberging gebruikt.

Passie voor aardappelen

Tijdens een rondgang over het bedrijf vertelt de jonge akkerbouwer dat de aardappelteelt zijn werkelijke passie is. „Die 500 hectare graan die ik nu nog verbouw, vind ik eigenlijk niet zo interessant. Ik ben hiernaartoe gekomen om grootschalig tafelaardappelen te telen. Daarin zie ik mogelijkheden, vooral omdat ze van de klei komen.” Hij vertelt dat in Denemarken vrijwel alle (tafel)aardappelen op zand worden geteeld. De kwaliteit en bewaarbaarheid valt daardoor niet altijd mee. „Als je hier wat in supermarkten rondneust, dan zie je dat de kwaliteit en kleur van Deense tafelaardappelen minder is dan die van de Nederlandse. Er was dan ook meteen interesse van afnemers toen ik hier met tafelaardappelen begon, al heb ik ook gemerkt dat het vooralsnog lastig is om een meerprijs voor te krijgen voor kleiaardappelen. De Deense aardappelsector is wat dat betreft erg traditioneel en behoudend; op grote veranderingen zitten ze hier niet echt te wachten.”

Heftige start

Het eerst teeltseizoen 2017 was meteen behoorlijk heftig, zo wil Anne best erkennen. „We hadden natuurlijk rekening gehouden met tegenvallers en tegenslagen, maar er komen er altijd een paar bij waar je op voorhand nooit bij stil had gestaan.” Kijkend over de uitgestrekte landerijen vertelt hij dat de kleigrond in het voorjaar zo'n twee weken later begaanbaar dan hij in Nederland gewend was. Daardoor kon hij pas vanaf eind april z'n eerste grondbewerkingen uitvoeren. Daar kwam bij dat de

meeste percelen niet of slecht gedraineerd waren. Samen met de 1500 millimeter regen in dat jaar werd de eerste aardappeloogst dan ook een zeer zware bevalling. Om alle aardappelen - toen 40 hectare - eruit te krijgen, liet hij vanuit Nederland een vierrijige zelfrijder op rupsbanden overkomen. „Daarmee heb ik tot aan de Kerst aardappelen gerooid; niet alleen voor mezelf, maar ook bij een flink aantal collega's elders in Denemarken.”

Het bedrijf is nog grotendeels 'in aanbouw'. Achter op het erf is een oude varkensschuur gesloopt; op die plek moet op termijn een nieuwe aardappelbewaarplaats komen.

Anne van Pagée heeft samen met zijn vrouw Annelies een akkerbouwbedrijf in het zuidwesten van Denemarken (omgeving Tønder). Op 700 hectare klei (waarvan 630 ha eigendom) teelt hij ca. 500 hectare tarwe, 100 hectare koolzaad en 100 hectare tafelaardappelen. Ook experimenteerde hij afgelopen jaar op kleine schaal met pootaardappelen en tulpenbollen. Van Pagée heeft twee vaste (Deense) medewerkers in dienst, in de zomer aangevuld met enkele stagiairs.

Hoewel de oogst zwaar was, vielen de opbrengsten met gemiddeld 55 ton per hectare alleszins mee. „Ondank dat we pas eind april konden planten, hebben de aardappels zich prima ontwikkeld. In Denemarken heb je net iets langere dagen en ook net wat meer zon dan in Nederland. Die twee factoren lijken het kortere groeiseizoen redelijk goed te kunnen compenseren”, aldus de akkerbouwer.

Flinke opschaling

Na 'testjaar' 2017 werd de tafelaardappelteelt het afgelopen seizoen flink opgeschaald naar ruim 100 hectare. Ook is er geëxperimenteerd met een aantal hectares pootaardappelen en tulpenbollen. „Het zijn beide gewassen die geld in het laatje kunnen brengen; dat past dus wel bij mij”, aldus Anne. Door het aanhoudend droge weer werd er meteen ook een kleine 300 hectare geëgaliseerd en van nieuwe drainage voorzien. „Al met al hebben we zo'n 400 kilometer aan buizen in de grond gelegd; een enorme klus waar we meer dan duizend uur mee bezig zijn geweest”, zo blikt hij terug. Hoewel de grond zich dit jaar nog wel wat van deze aanslag zal moeten herstellen, verwacht de akkerbouwer een mooie areaal nieuwe aardappelgrond erbij te hebben.

Het zaaien van 500 hectare graan vergt groot en slagvaardig materieel. Deze rupstrekker heeft Van Pagée afgelopen zomer aangeschaft.

Om de aardappeloogst op te kunnen slaan, werd er afgelopen zomer een 'voorlopige aardappelopslag' met deels mechanische koeling ingericht. „Oorspronkelijk was deze schuur bedacht als machineberging, maar met wat kleine aanpassingen kunnen we hem nu eerst als aardappelopslag gebruiken. Je kun niet alles in één keer aanpakken, vandaar dat we het nu maar even zo opgelost hebben. Op termijn staat de bouw van een nieuwe bewaarplaats op de planning en krijgt de huidige bewaring weer zijn oorspronkelijke bestemming als machineberging terug.”

Nieuwe rassen

De afgelopen twee jaar is er volop geëxperimenteerd met nieuwe tafelaardappelrassen. In de bewaarschuur laat Anne de oogst van afgelopen seizoen zien. Op de kuubskisten staan bekende rassen als Milva en Carrera, maar ook minder bekende als Monique, Toscane, Lucera, Lily en Queen Anne. „We zoeken vooral naar vastkokende rassen met een hele mooie schil, want daarmee kun we in Denemarken het verschil maken. Verder hebben ze hier liever geen ronde of langwerpige knollen, maar meer een wat ovale aardappel. Ook die eigenschap nemen we daarom mee in onze rassenkeuze.”

Hoewel er duidelijk vraag is naar mooie tafelaardappelen van de klei, is de marktwerking in Denemarken niet erg groot. Bijna alle tafelaardappelen zijn bestemd voor de binnenlandse markt; de benodigde volumes daarvoor zijn vrij goed afgedekt. Verder worden bijna alle tafelaardappelen op contract geteeld, vaak zelf meerjarige contracten. „De prijzen liggen daardoor behoorlijk vast tussen de 14 en 16 cent per kilo”, zo weet Anne. Ook is er vooralsnog geen grote behoefte aan bewaaraardappelen, omdat er traditioneel al vroeg in het voorjaar tafelaardappelen worden geïmporteerd. „Persoonlijk vind ik het jammer dat er zo weinig marktwerking is in tafelaardappelen, al zie ik wel dat er wat beweging gaande is. Zo

„We zoeken vooral naar rassen met een mooie schil, want daarmee kun we in Denemarken het verschil maken”, aldus Van Pagée.

zijn kriel- (0 - 40 mm) en grill-aardappelen (60 - 80 mm) op dit moment erg gewild en leveren ze een mooie prijs op. Hopelijk krijgen we die beweging ook voor de grote massa van 45/55 millimeter.”

Eigen label

Ondertussen is het bedrijf ook bezig met het opzetten van een eigen label voor tafelaardappelen. Deze moet refereren aan het mooie waddengebied en aan de indrukwekkende 'spreeuwenwolken' die de lucht in het kustgebied soms helemaal zwart tekent. „Vooral in het najaar komen hier talloze bussen voorbij die dat schouwspel van dichtbij willen zien. Bij zons- ondergang wordt het dan helemaal donker omdat zwermen spreeuwen de ondergaande zon helemaal verduisteren. De Denen hebben er zelf een naam voor: 'sort sol' ofwel: zwarte zon. Het zou toch wel bijzonder zijn wanneer wij als Nederlands bedrijf hier succes mee zouden boeken.”

Van Pagée overlegt met zijn Deense medewerkers. Beide hebben zich twee jaar geleden spontaan bij hem gemeld. „Ze vonden het een uitdaging om op een bedrijf met aardappelen te werken.” Van Pagée is blij met beide mannen. „Ze snappen het werk, kennen de taal en zijn bekend de omgeving. Dat zijn belangrijke dingen als je als Nederlander in Denemarken begint.”

De afgelopen zomer gebouwde machineberging is na een paar kleine aanpassingen goed te gebruiken als aardappelopslag. Van Pagée kan er 3000 kuubskisten in kwijt. Blijft de teelt van tafelaardappelen de komende jaren goed verlopen, dan wordt er een moderne bewaarplaats op het erf gebouwd.

De phytophthoradruk in het gebied was de afgelopen twee jaar opmerkelijk hoog, terwijl het bedrijf dicht bij de kust ligt en in de verre omtrek nauwelijks aardappelen worden verbouwd. Van Pagée heeft er vooralsnog geen verklaring voor. „We spuiten momenteel intensiever als in Nederland.”

'PALLIDA-AALTJES BUITEN DE DEUR HOUDEN'

Morten Pedersen in Ulsted (Noord-Jutland) heeft zich volledig gespecialiseerd in de teelt van zetmeelpootgoed. „De zetmeelaardappelteelt zit hier flink in de lift, waardoor de vraag naar gecertificeerd pootgoed ook stijgt. Afgelopen jaar tikten we voor het eerst de 100 hectare pootgoed aan en volgend jaar groeien we verder naar 125 hectare”, vertelt de Deen. Een belangrijke uitdaging voor de komende jaren is om pallida-aaltjes zo veel mogelijk buiten de deur te houden. „De teelt wordt steeds intensiever en we werken nog erg veel met oudere rassen zoals Kardal en Kuras. Dat moet veranderen.”

Lees de hele reportage op <https://agro.bayer.nl/nl-NL/Gewassen/Akkerbouw/Aardappelen>

'DEENSE AARDAPPELTEELT GROEIT VOORAL IN ZETMEEL'

„Nederland is hét kennisland op het gebied van aardappelen. Wij kijken daarom heel goed hoe jullie het doen en pikken de succesvolle dingen eruit“, zegt Lars Bødker met een brede glimlach. Als senior adviseur aardappelteelt bij de Deense onderzoeks- en adviesdienst SEGES houdt hij zich zo ongeveer met alle facetten van de teelt bezig. **Aardappel Koerier** zocht hem op in Denemarken en vroeg hem naar de belangrijkste 'aardappelthema's' van dit moment.

Kunt u - om te beginnen - een kleine schets maken van de Deense aardappelteelt?

„Het areaal aardappelen in Denemarken kwam afgelopen jaar iets boven de 50.000 hectare uit. Zetmeelaardappelen is met ruim 30.000 hectare veruit de grootste teelt, gevolgd door een kleine 9000 hectare tafelaardappelen. Het overige deel is voor- namelijk pootaardappelen. Naar schatting zijn er zo'n 900 bedrijven die zich serieus met de teelt bezig houden, dat wil zeggen: meer dan 5 hectare. Bijna alle aardappelen worden in de regio Jutland op zandgrond geteeld en ook bijna alle bedrijven kunnen beregenen.“

Hoe aantrekkelijk is de aardappelteelt? Is er sprake van groei?

„De laatste jaren is vooral de zetmeelteelt enorm gegroeid. Vijf jaar geleden zaten we nog op 20.000 hectare, nu dus al boven de 30.000 hectare. Dat komt omdat de vier zetmeelfabrieken hun afzet fors hebben zien groeien en daarom hun capaciteit flink hebben vergroot. Bovendien hebben zij na de ontkoppeling van de EU-productiesteun de prijs redelijk goed vast weten te houden. De komende jaren zal de groei naar verwachting dan ook verder doorzetten; er zijn alweer plannen om nieuwe fabrieken te bouwen. Om de aanvoer zeker te stellen worden er ook nieuwe telers gezocht, liefst wat verder van de fabrieken om een te nauwe rotatie met aaltjesproblemen te voorkomen. Nieuwe telers worden nu gelokt met allerlei financiële voordeeltjes. Deense akkerbouwers zijn van oudsher toch vooral graantelers; die krijg je niet zomaar aan de aardappelen. Vooral de jongere generatie ziet dat er met zetmeelaardappelen meer te verdienen is dan met graan. Daar verwacht ik de komende jaren de meeste beweging. Verder zien we dat er ook tafelaardappeltelers overschakelen op zetmeelaardappelen vanwege het betere rendement.“

Hoe zit het met consumptie-aardappelen? Wat gebeurt er op dat vlak?

„Consumptie-aardappelen zijn in Denemarken vooral tafelaardappelen; telen voor frites en chips gebeurt

maar op hele kleine schaal. De laatste jaren daalt het areaal tafelaardappelen licht vanwege de afnemende consumptie en matige prijzen. Vrijwel alles wordt voor de binnenlandse markt geteeld; export is er nauwelijks. Denen houden van een geelvezige, vastkokende aardappel, liefst met een mooie schil. Vooral die schil-kwaliteit is de laatste jaren steeds vaker onderwerp van discussie. Denen zien dat importaardappelen soms een mooiere schil hebben en vragen er ook bewust naar. Om die reden verschuift de teelt hier steeds meer van zand- naar kleigrond.

Een groot verschil met Nederland is dat tafelaardappelen hier hooguit tot maart worden bewaard. Geavanceerde bewaarplaatsen met mechanische koeling vind je daarom niet veel in Denemarken. Al vroeg in maart komt de import op gang, waarna de vroege aardappelen onder plastic van de Deense eilanden het overnemen. Voor lang bewaarde tafelaardappelen is daarom nauwelijks belangstelling.“

Wat zijn op dit moment de grootste uitdagingen voor de telers?

„Veruit het meest actueel is het verbod op diquat. Daarover maken we ons grote zorgen. Voor komend seizoen hebben we namelijk geen enkel loofdoodingsmiddel meer voorhanden. Hoewel we met het Ministerie in overleg zijn voor een uitzonderings- of overgangsmaatregel, moeten telers zich ook voorbereiden op loofdoeding zonder chemie. Dat kan via loofbranden, -klappen of -trekken, maar eerlijk gezegd is geen van deze opties echt werkbaar. Een andere zorg is het mogelijk verdwijnen van CIPC als kiemremmer. Ook daarvoor hebben we in Denemarken op dit moment geen goed alternatief. Nog een belangrijk item is de toenemende intensivering van de teelt, met name rondom de zetmeelfabrieken. Hierdoor groeit de ziektedruk en nemen de problemen met aaltjes toe. De afgelopen jaren hebben we in alle grote aardappelgebieden metingen met satellieten uitgevoerd tijdens het groeiseizoen. Daarin zien we dat percelen steeds eerder verwelken als gevolg van aaltjes en ziekten als Verticillium en Fusarium.“

Lars Bødker: 'Voor komend seizoen hebben we geen enkel loofdoodingsmiddel meer voorhanden'

Hoe pakken jullie deze problemen aan?

„In grote lijnen is de aanpak dezelfde als in Nederland. Telers werken met resistente rassen en proberen waar mogelijk de vruchtwisseling te verruimen via grondruil en door verder van de fabrieken aardappelen te telen. Ook zijn er telers die hun grond in Nederland bij het HLB laten toetsen op aaltjes, al zijn dat er nog maar weinig. Een belangrijk voordeel voor Deense telers is dat de meeste aardappelgerelateerde problemen zich al eerder in Nederland hebben voorgedaan. Wij kijken dus graag naar Nederland - en pikken de meeste succesvolle technieken en methodes eruit! Neem bijvoorbeeld het Pallida-aaltje; die kennen we hier pas sinds 2012. Nederland dealt al veel langer met dit type; we hoeven het dus niet allemaal zelf uit te zoeken.“

Hoe is de pootgoedteelt in Denemarken georganiseerd?

„In Denemarken telen we ongeveer 7000 hectare pootaardappelen, waarvan 3000 hectare gecertificeerd pootgoed. De overige 4000 hectare betreft eigen nateelt (Farm Saved Seed), met name bedoeld voor de zetmeelaardappelteelt. De teelt van gecertificeerd pootgoed wordt behoorlijk strak geregistreerd. Zo is de teelt van pre-basismateriaal ondergebracht bij acht volledig gesloten bedrijven. Voor de vier achtereenvolgende teeltjaren geldt een volledige nultolerantie voor bacterieziekte. Daardoor krijgen de 70 tot 80 basis-pootgoedtelers zeer schoon pootgoed aangeleverd en speelt bacterieziekte tot dusver geen grote rol in de teelt.“

U noemde al de zorgen rondom het wegvallen van diquat; hoe zit het verder met de beschikbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen?

„Deense aardappeltelers hebben minder actieve stoffen en middelen tot hun beschikking dan hun Nederlandse collega's. Tegen Phytophthora hebben we op dit moment bijvoorbeeld vijf middelen; daarmee redden de telers het net zo'n beetje. Om de gewassen ziektevrij te houden wordt er vrij veel gewerkt met voorspellings- en waarschuwingssystemen. Een ander belang verschil met Nederland is dat Deense boeren een Pesticide Tax wordt opgelegd bij gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Deze heffing - die gebaseerd is op de toxiciteit van de gebruikte actieve stoffen - komt voor de aardappelteelt neer op een bedrag van gemiddeld €160 per hectare. Dit is niet alleen een forse aanslag op het saldo van de teelt, maar zorgt ook voor heftige discussies tussen boeren en natuurorganisaties. Hoewel we niet gelukkig zijn met de opgelegde tax, heeft dit er wel voor gezorgd dat telers scherper zijn geworden in hun middelengebruik. Dat merken we vooral aan onze lezingen rondom Gewasbescherming & Economie: die worden de laatste jaren uitermate goed bezocht.“

Lars Bødker is senior adviseur aardappelteelt bij landbouwonderzoeks- en adviesdienst SEGES in Aarhus (DK). Daarnaast bekleedt hij meerdere functies binnen de Deense aardappelketen, waaronder secretaris van de Danish Potato Association.

'TOEN IK MEE GING BESLISSSEN WERD HET ECHT SERIEUS'

Hij is rustig, bedachtzaam en laat zich geen ongefundeerde uitspraken ontlokken; Jacco van Wingen (28) uit Baarland (Zld.) kiest het liefst voor de weg der geleidelijkheid. „We lopen eigenlijk nooit voorop, maar proberen wel bij de tijd te blijven met ons bedrijf”, zegt hij bescheiden. Sinds vijf jaar zit hij samen met z'n vader, broer en oom in de VOF Van Wingen. De aardappel is zijn favoriete gewas. „Daarin kun je als akkerbouwer de meeste vakkennis kwijt.”

Waarom ben je akkerbouwer geworden?

Jacco van Wingen moet echt even nadenken over deze openingsvraag. „Ik kan me niet anders herinneren dan dat ik boer wilde worden. Ik reed al heel vroeg met de traptrekker op het land; hetzelfde werk doen als m'n vader deed. Er is nooit iets anders in me opgekomen dan thuis aan het werk te gaan. Dit is denk ik gewoon mijn bestemming.” Sinds 2013 is Jacco vennoot van de VOF waar ook zijn broer Robert (24) en zijn vader Aart en oom Piet in deelnemen. Behalve op het eigen bedrijf werken de broers beide ook nog buitenshuis als zzp-er. Hoewel deze constructie tot nu toe goed bevalt, is het wel de bedoeling om op den duur volledig thuis te werken. „Uiteindelijk wil je je eigen beslissingen nemen en daar ook de verantwoordelijkheid voor dragen. Anders blijf je toch een soort medewerker op je eigen bedrijf”, zegt Jacco. In de vijf jaar dat hij meedraait in de VOF is zijn kijk op het ondernemerschap serieuzer geworden, merkt hij. „Ik denk meer na over de toekomst en over mogelijke veranderingen binnen de bedrijfsvoering. Verder kijk ik ook veel scherper naar collega's om me heen. Hoe pakken die de zaken op hun bedrijf aan? En vooral ook: waarom doen zij het op die manier? Ik wil méér weten dan vroeger; misschien is dat wel het grootste verschil met vijf jaar geleden.”

Geen grote veranderingen

Sinds Jacco's aantreden binnen de VOF zijn er heel geleidelijk wat veranderingen doorgevoerd. Zo heeft GPS zijn intrede gedaan, is er van trekkermerk gewisseld ('van rood naar groen'), is er een nieuwe bewaarcomputer geïn-

stalleerd en gebeurt aardappels poten en grondbewerking nu in één werkgang.

Het zijn geen 'schokkende' veranderingen, zo erkent hij meteen, maar ze passen wel goed bij hun manier van werken. „Voor ons is het belangrijk dat technieken en systemen zich bewezen hebben en dat we er - zonder al te veel externe kennis - zelf mee kunnen werken. We kiezen daarom eerder voor robuust dan voor de allernieuwste snufjes.”

Voor seizoen 2020 staat een nieuwe, bredere veldspuit op de verlanglijst. Jacco heeft er onlangs subsidie (uit POP3) voor aangevraagd en hoopt dat deze binnenkort wordt toegekend. Samen met de nieuwe spuit wil het bedrijf ook overgaan op vaste rijpaden en is het ook de bedoeling om met taakkaarten te gaan werken. „Daarmee maken we voor ons doen toch een flinke sprong richting precisielandbouw. Hopelijk kunnen we ermee overweg en levert het ook echt wat op. Techniek moet namelijk in dienst staan van het rendement en niet andersom”, aldus Jacco.

Focus op aardappelen, bieten en uien

Voor wat betreft het bouwplan voorziet Jacco ook geen grote wijzigingen in de komende jaren. „We hebben al jaren een redelijk vast bouwplan met 30 hectare wintertarwe, 25 hectare consumptie-aardappelen, 10 hectare bieten, 10 hectare snijmaïs en 5 hectare zaaiuien. Een beter alternatief hiervoor zie ik op dit moment niet. Sommige collega's telen ook vlas, graszaad, luzerne of suikermaïs, maar die gewassen zitten qua saldo hooguit iets boven dat van tarwe. Daarvoor hoeft je dus niet te wisselen. Zelf zie ik meer in het verder optimaliseren van de aardappel-, bieten- en uienteelt. Deze gewassen passen ook

Jacco van Wingen zit samen met zijn broer, vader en oom in een VOF. Het bedrijf heeft een akkerbouw- en een melkveehouderijtak (65 melkkoeien). Van de in totaal 110 hectare grond wordt ongeveer 70 hectare voor akkerbouw ingezet. Het bouwplan bestaat uit consumptieaardappelen (25 ha), wintertarwe (30 ha), suikerbieten (10 ha), zaaiuien (5 ha). Verder rouleert er 10 hectare snijmaïs mee in het bouwplan. Jacco houdt zich hoofdzakelijk bezig met het akkerbouwbedrijf en wil dit ook graag voortzetten.

goed op onze oude zeeklei. Bij bieten halen we doorgaans zo'n 100 ton van een hectare en bij fritesaardappelen zitten we gemiddeld op 55 ton; daarmee doen we het denk ik al best goed. Maar ik vind het een uitdaging om er nog meer uit te slepen.” Het kurkdroge seizoen 2018 ziet Jacco voorlopig als 'een uitzondering op de regel'. „Zo'n jaar kun je er een keer tussen hebben - ik zie dat nog niet zo gauw structureel worden. Bovendien verandert het niets aan onze doelstelling om het maximale rendement uit onze teelten te halen.”

'Welke middelen raken we nog meer kwijt?'

Gevraagd de grootste bedreigingen voor de komende jaren noemt Jacco het wegvallen van betrouwbare en 'zekere' gewasbeschermingsmiddelen. „Voor Reglone en de neonicotinoiden is het doek al gevallen, maar wat raken we de komende jaren allemaal nog meer kwijt? Daar maak ik me toch wel wat zorgen over. Milieuvriendelijkere alternatieven zijn er nauwelijks en met de weinige 'groene' middelen die er zijn, is nog maar weinig ervaring opgedaan. Bovendien is de effectiviteit van die groene middelen vaak ook nog eens flink lager dan de chemische middelen van nu. Ik zie nog niet goed hoe wij dit als akkerbouwers op moeten gaan vangen...” Een nog veel directere bedreiging voor het bedrijf is het Plan Plevier, een nieuw natuurgebied bij Baarland dat als natuurcompensatie voor de uitbreiding van de haven in Vlissingen moet gaan gelden. De VOF Van Wingen dreigt er mogelijk 25 hectare aan kwijt te raken, een derde van haar akkerbouwgrond. „Als dat plan werkelijk wordt uitgevoerd, dan kunnen we het bedrijf wel opdoeken”, stelt Jacco, die met de hele familie in de weer is om het plan tegen te houden. „Op een verhuizing of geld om elders landbouwgrond aan te kopen zit ik absoluut niet te wachten. Ik wil hier - op deze plek - verder boeren, zo simpel is het.”

In de nieuwe rubriek Jong & Ondernemend laten we jonge ondernemers in de land- en tuinbouw aan woord. Hoe runnen zij hun bedrijf? Welke kansen en bedreigingen zien ze binnen hun vakgebied? En vooral: hoe zien zij de toekomst tegemoet? In de eerste aflevering: Jacco van Wingen (28) uit Baarland (Zld.).

VERANGO: DÉ BASIS VOOR EEN GEZONDE TEELT

Verango is een nieuw nematicide in de aardappelteelt. Het middel is werkzaam tegen cystenaaltjes (G. Rostochiensis en G. Pallida) en kan via een grondbehandeling - volvelds of in de veur - toegepast worden.

Middel

Verango bevat de werkzame stof fluopyram (400 g/l) en is vloeibaar geformuleerd. Hierdoor is het gemakkelijk en veilig toe te passen. De dosering is 0,625 l/ha.

Toepassing

Bij een grondbehandeling moet het middel gelijkmatig over het land worden gespoten en vervolgens worden ingewerkt tot een diepte van 10-20 cm. De toepassing kan vanaf 3 dagen voor het poten worden gevoerd. Voor een goede werking van Verango is 200-800 liter water per hectare nodig. Bij toepassing in de veur is 150-300 liter water per hectare voldoende.

Combinaties

Verango vormt een goede combinatie met het biologische middel Serenade. Samen zorgen ze ervoor dat het aardappelengewas goed kan weg groeien, met zicht op een goede opbrengst en (schil)kwaliteit.

Wortelen

Behalve in aardappelen, is Verango ook toegelaten in de teelt van wortelen (peen) en in overige wortel- en knolgewassen. In bloembollen is het middel beschikbaar onder de naam Velum Prime.

MEER INFORMATIE OVER VERANGO OP [AGRO.BAYER.NL](https://agro.bayer.nl)

JONG EN ONDERNEMEND

„Toen ik mijn Deense bureu vertelde dat ik hier op de klei aardappels ging verbouwen verklaarden ze mij voor gek. Maar ondertussen hebben we de tweede oogst er toch al weer opzitten."

Anne van Pagée,
akkerbouwer in Mogeltonder
(Denemarken).

„Ook voor ons is Serenade een nieuw hoofdstuk in de gewasbescherming, waar nog heel wat punten en komma's gezet moeten worden."

Sander Uwland,
Crop Advisor bij Bayer.

„Nederland is hét kennisland op het gebied van aardappelen. Wij kijken daarom heel goed hoe jullie het doen en pikken de succesvolle dingen eruit."

Lars Bødker,
adviseur aardappelteelt bij
de Deense onderzoeks- en
adviesdienst SEGES.

„Uiteindelijk wil je je eigen beslissingen nemen en daar ook de verantwoordelijkheid voor dragen. Anders blijf je toch een soort medewerker op je eigen bedrijf."

Jacco van Wingen,
akkerbouwer in Baarland (Zld).

COLOFON

Concept en realisatie:

- Bayer CropScience SA-NV

Vormgeving en opmaak:

- Claudesign

Fotografie:

- Bayer CropScience SA-NV

Drukwerk:

- HH Global

Dit is een uitgave van:

Bayer CropScience SA-NV

Energieweg 1

P.O. Box 231

NL-3640 AE Mijdrecht

Onze gebruikadviezen, zowel mondeling als schriftelijk verstrekt, berusten op uitgebreide proefnemingen. Wij adviseren naar beste weten volgens kennis van zaken van dit ogenblik, echter zonder daarvoor aansprakelijkheid op ons te nemen, omdat opslag/bewaring en toepassing zich aan onze controle onttrekken. Beschrijvingen van een product, resp. gegevens over de eigenschappen daarvan betekenen niet, dat verantwoordelijkheid wordt gedragen bij eventuele schade. Gebruik gewasbeschermingsmiddelen veilig. Lees vóór gebruik eerst het etiket en de productinformatie.

Bayer Crop Science aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid over gepubliceerde uitspraken en/of meningen. Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd of openbaar worden gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van Bayer Crop Science SA-NV.

TERUG IN DE TIJD

Drenthe, zomer 1959: 'Het rooien van aardappelen in Drenthe. De oogst wordt van grond ontdaan en vervolgens in zakken opgevangen.'

Nationaal Archief/Collectie Spaarnestad/E. De Vries/fotograaf onbekend

PUZZEL MEE EN WIN EEN DINER VOOR TWEE!

Houdt u van lekker eten en drinken in een goed restaurant? Los dan de onderstaande woordzoeker op! Uit de goede inzendingen worden drie winnaars getrokken. Zij krijgen elk een dinerbon ter waarde van €150.

De woorden hieronder zitten horizontaal, verticaal en diagonaal in alle richtingen in de puzzel verstopt. Ze kunnen elkaar overlappen. Zoek ze op en streep ze af. De overgebleven letters vormen achter elkaar gelezen de oplossing.

BON

Naam:

Adres:

Postcode/ Plaats:

Bedrijf + aantal ha. aardappelen:

De oplossing van de woordzoeker is:

Stuur de ingevulde bon uit deze krant in een ongefrankeerde envelop naar:

Bayer CropScience SA-NV

T.a.v.: Aardappel Koerier

Antwoordnummer 55074 - 3640 WB Mijdrecht

Actievoorwaarden:

Deze prijsvraag loopt van 15 januari t/m 15 februari 2019. Uit de goede inzendingen worden drie prijswinnaars getrokken. Deze prijswinnaars krijgen tussen 15 februari en 1 maart bericht. Over de uitslag kan niet worden gecorrespondeerd.

AALTJES	KWALITEIT	ROOIEN
AARDAPPEL	LAND	SENCOR
ADVIES	LEZEN	SPUITEN
BIET	LOOFDOOD	TELER
BOERDERIJ	LUIS	TRACTOR
CHALLENGE	PLANTEN	UIEN
GRAAN	POEDER	WERKEN
INSECTEN	PRODUCT	ZAAIEN

E	G	N	E	L	L	A	H	C	R	S	E	R	R
E	N	E	A	T	R	A	C	T	O	R	D	O	E
B	I	T	N	E	K	R	E	W	C	O	I	O	L
O	N	C	D	U	G	D	I	N	N	R	S	I	R
T	I	E	T	I	L	A	W	K	E	C	H	E	E
T	O	S	T	E	S	P	A	D	S	I	L	N	O
P	E	N	S	N	L	P	R	L	P	E	A	A	L
S	E	I	V	D	A	E	U	O	T	O	S	A	S
I	U	N	B	G	O	L	Z	I	D	J	T	R	Z
L	E	G	E	B	A	N	P	E	T	U	E	G	B
O	D	E	M	N	S	C	H	I	N	E	C	S	M
D	O	O	D	F	O	O	L	M	E	L	N	T	S
